

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Non sine multa 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

retur adversarium suum, & rescriptum eludat, nihil agit: & potest Judex à Pont. delegatus (etiam si alienantis tantum in rescripto fiat mentio) procedere etiam contra eum, in quem alienatio facta est, *c. 1. h. 2.* Jure civili datur in factum actio

ei, in cujus fraudem alienatio facta est, adversus alienantem, ad omne id, quod e us interest, talem alienationem factam non fuisse, *l. 1, 2, & 3. D. eod. V. A.*

IN TIT. XLIII. DE ARBITRIS.

SUMMARI A.

1. Arbitri qui dicantur.
2. Qui arbitratores.
3. Arbitri juris.

Arbitri hoc loco dicuntur, qui ex conventionione partium sumuntur ad dirimendam litem; qui & ideo arbitri recepti sive compromissarii vocantur, *tit. D. & C. De receptis arbitris & l. Rem non novam 4. §. 1. C. De judic.*

Dixi, hoc loco; nam & alias in jure iudices dati, quos delegatos appellamus, arbitri dicuntur, *l. Arbitro, cum l. seq. D. Qui satisfare cog. l. 1. D. De collat. dotis, cum aliis* Item nonnumquam arbitri appellantur illi, quibus extra litem in aliquo

contractu arbitrandum quid committitur: veluti in locatione, ut opus arbitrio locatoris fiat; in societate, ut partes lucri ab altero lociorum vel alio extraneo constituantur, *l. Societatem 77, §. fin. cum l. seq. D. Pro socio, et h. vulgò arbitratores nuncupentur.*

Sunt & arbitri juris, qui ex præscripto juris adsumuntur: veluti si Judex suspectus allegerit, jubentur partes eligere arbitros, qui de suspitionis causa cognoscant, *c. 4. & c. 11. De officio & potest. jud. deleg. in 6, & l. ult. C. De judicis.* Sed neque hic textus ad illos pertinet, sed tantummodò agit de arbitris, qui ex libera conventionione partium adsumuntur.

In Cap. 1.

Quod hoc Cap. dicitur de uno vel tribus adsumendis, consilii potius est quam præcepti; siquidem & rectè pari numero adsu-

mi posse constat *ex c. seq. & c. Innocentius 11. inf. eod. & l. Item si unus §. si in duos, & §. principaliter D. De arbitris.*

In Cap. Non sine multa 1.

SUMMARI A.

1. Arbitrium cum juramento partium an adsumi possint.
2. Juramentum quando servandum sit vel non.
3. Juramenti vis spectat ad forum Ecclesiasticum.
4. Arbitri an beneficium Ecclesiasticum uni adjudicent, interveniente certâ pecunie quantitate, possint.
5. Juramentum fraudulenter extortum an valeat.

Duo ex hoc Cap. observanda potissimum occurrunt: unum, quòd arbitri cum juramento partium adsumi possint, etiam in causis beneficialibus. Alterum, quòd arbitri ex causa possint uni adjudicare beneficium Ecclesiasticum, & eundem condemnare alteri in certam pecunie quantitatem. Accedat tertium, quòd juramentum per dolum & fraudem adversarii extortum ipso jure valeat. Sed singula latius inspiciamus.

Quod enim ad primum attinet, de juramento, quo se adstringere possunt partes, deferendo arbitrorum sententiæ, huic contrarius textus objeci-

at in §. quia vero multa Nov. 82. De judicib. & *Auth Decernit C. De receptis arbitris ex d. Nov. de sumptibus, licet obscurus.* Quo loco Justinianus improbat hoc juramentum, adeoque ipsum arbitrium, cui adjicitur; idque ob periculum perjurii, quod ob facultatem jurantium inde consequi solet.

Nihilominus, non obstante hoc jure Justiniano, adhærendum est textui nostro, quo illud juramentum non improbat, uti patet ex fine *cap. nostri*, in verbis, *ad observantiam ipsius, & ibi Glos. Innoc. Panorm. & Imola.* Et ratio in promptu est, quia pendet ex illa juris regula, quâ dicitur, *¶ Toties juramentum esse servandum, quoties non redundat in præjudicium alterius, nec vergit in dispendium salutis aeternæ, ex c. Cum contingat 8. in fine inf. De jurejur. & c. 2. De pactis in 6.*

Ut mirum sit, Bart. *ind. Auth Decernit*, ex dicta juris Canonici regula contrarium existimasse. eo quòd prælatio hujus juramenti sit contra præceptum Principis, *in d. Auth decernit*, cui parere omnes tenemur sub reatu mortali; & per conse-

queas juramentum servari non debeat, cum vergat in dispendium salutis æternæ. Verum huic argumento Bart. facile occurritur, negando præceptum Principis contra juramentum nos obstringere sub peccato; † cum juramenti vis non ad forum Principis, sed Ecclesiasticum, tamquam res spiritualis, pertineat, c. *Venerabilem* 34, *vers. idem etiam cum vers. seq. sup. De elect. & c. Novus 19. inf. De judic. ejusque obligatio in ipsum Deum dirigatur, c. *Debitores inf. De jurejur.* Adeoque ratione juramenti etiam adversus præscriptum juris civilis quis conveniri possit coram iudice Ecclesiastico, c. *fin. De foro compet. in 6.* Imò etiam iudex secularis cogi per censuram Ecclesiasticam ad ejus observationem, ut est textus in c. 2. *De jurejur. in 6.* Igitur certi juris est, juramentum adjecti posse arbitrio sive cõpromisso, refragare licet jure civili.*

Ad alterum quod attinet, res satis implicata est, propter text. *in e. i. sup. De pactis & in c. 4. sup. De transact.* quibus non permittitur alteri litigantium cedere liti de beneficio motæ, eâ lege, ut expensas factas ab altero recipiat, propterea quòd hæc pactio simoniæ speciem contineat. At verò hoc textu nostro arbitrorum sententia sustinetur, quâ unus liti beneficii cedit, alter verò contra in reversionem quinque marcarum condemnatur, ut liquet ex *fine cap. nostri*, & magis confirmat textus in c. *Nisi 21. inf. De præbendis.* Quare Hostiensis, ut refert eum Panorm. hic, distinguendum putat inter cessionem juris spiritualis, quæ libero partium consensu fit, & eam, quæ ex arbitrorum sententia: ut priori casu pecunia vel alia res tem-

poralis intervenire non possit, juxta d. e. 4. posteriori verò possit, eo quòd non sponte, sed quodammodo ab invito ex arbitrorum sententia temporale præstetur, *text. hic & in d. c. Nisi.* Verum hanc distinctionem aperte refellit *text. in c. fin. inf. De rerum permut.* qui in arbitrorum sententia idem censet, quod in spontanea cessione juris spiritualis, quippe utroque casu juris spiritualis, quippe utroque casu juris spiritualis æstimatio quædam est. Quare rectius existimat Imola hic, arbitrorum sententiam eo casu valere, quo solius pacis vel pietatis respectu pecunia vel alia res temporalis erum statuitur, *per hunc text. in fine & in d. c. Nisi.* Secus si in compensationem cessionis juris spiritualis condemnatio fieret in temporalis alteri applicando; nam hæc specie sententia arbitrorum in simoniæ notam incideret, & consequenter non valeret, *d. c. fin. junct. c. 4. 5. sup. De transact.*

Quod autem juramentum fraudulenter extortum ipso jure valeat, innuit *text. h. in fine, in v. absolvas*, quod præsupponit obligationem. Quamvis Gl. ibid. verbum *absolvas* interpretetur, absolutum ostendas, cum juramentum ad illicita non extendatur, c. *Quanto 18. & c. Quintavallis 23. inf. De jurejur.* Sed cum arbitrorum sententia in favorem vel gratiam alterius partis lata ipso jure valuerit, licet exceptio doli mali adversus eam detur, l. 5. *C. h. s.* & consequenter etiam juramentum substituerit, ab eo absolutione opus habet; præsupposito tamen, quòd sententia arbitrorum non simoniacæ, sed pro bono pacis lata fuerit: nam alias verior videbitur interpretatio Glossæ.

In Cap. Dilecti. 4.

SUMMARI A.

1. Compromitti in foeminam an possit.
2. Judicandi munus interdicitur mulieri,
3. Nisi aliud consuetudine loci receptum sit.
4. An ob honestatem prohibeatur.

Quod ab Imp. Justiniano constitutum est in *l. fin. C. De recept. arbitr.* ne scilicet mulier in arbitricem eligatur; pulchrè hoc nostro textu restringitur, nisi mulier ex consuetudine loci jurisdictionem sibi acquisiverit. † Ex quo enim mulieri officio judicandi à jure interdictum est, *l. Cum prætor. 11. § penult. D. De jud. & l. 2. De R. l. consequens est*, ut neque in eam compromitti

possit, *d. l. fin.* si quidem arbitria ad imitationem judiciorum redacta sunt, *l. fin. D. eod.* † Unde è diverso si consuetudine loci receptum sit, ut iudex esse possit mulier, poterit & arbitrium in se suscipere, tamquam minus majori in hæc, c. *Plus semper De R. l. in 6.*

Neque verum omninò est, quòd Panorm. hic putat mulierem ob honestatem prohiberi iudicem esse, atque idcirco contra honestatem hujusmodi consuetudinem introduci: nam aliud evincit responsum I. C. Pauli, quo commemorat foeminam moribus prohiberi, ne iudex sit, *in d. l. Cum Prætor & moribus.*

In Cap. Cùm dilectus. 6.

SUMMARI A.

1. Coram arbitru quis reconveniri non potest.

2. Coram ordinariis verò iudicibus potest.
3. Ut & coram delegatis.

H 3

4. Raris